

Kamu ekonomisinde götürü vergileme ve götürü sübvansiyon: Teorik bir değerlendirme

Lump-sum taxation and lump-sum subsidy in public economics: A theoretical evaluation

Özlem Bapbacı¹ Berkan Karagöz²

ÖZ

Götürü vergi ve götürü sübvansiyon uygulaması, refah iktisadının ikinci temel teoreminin bir konusudur. Refah iktisadi bilimsel olarak götürü vergi ve götürü sübvansiyon uygulamasının etkinliği bozmadan adaleti sağlayabileceğini savunur. Götürü vergi ve götürü sübvansiyonlar ikame etkisi yaratmamaktadır. Ancak özellikle vergi özelinde, farklılaştırılmış götürü vergi sistemi etkinlik bozmadan gelir dağıtım fonksiyonunu kazanabilir. Bu bağlamda kamu maliyesi, mükellefler arasında farklılaştırılmış götürü vergi sisteminin arayışı içindedir. Götürü vergi, mükellefler arası farklılaştırılabilirse vergi sistemi içinde yer edinebilir ve işlerlik kazanabilir. Götürü sübvansiyon uygulamalarında, alt gelir gruplarına uygulanacak yoksulluk programlarının serbest işleyen bir piyasada kaynak dağılımında etkinliği bozmayan doğru fiyat sinyalleri yaratacağı öngörülmektedir. Çalışmanın amacı, götürü vergi ve götürü sübvansiyon kavramlarını kamu ekonomisi açısından inceleyerek; uygulama örneklerini araştırmak ve günümüz maliye sistemlerinde götürü vergi ve götürü sübvansiyonun kullanılabilmesi için ne gibi arayışlar olduğunu ve dünyada yaygınlaşması için nelere gerek duyulduğunu ortaya koymaktır.

Anahtar Kelimeler: Kamu Ekonomisi, Refah Ekonomisi, Götürü Vergi ve Sübvansiyon.

Jel Sınıflaması: D60, H21, H24.

ABSTRACT

The application of lump-sum taxes and lump-sum subsidies is a subject of the second fundamental theorem of welfare economics. Welfare economics scientifically argues that the implementation of lump-sum taxes and lump-sum subsidies can provide equity without distorting efficiency. Lump-sum taxes and subsidies do not create substitution effect. However, particularly in the context of taxation, a differentiated lump-sum tax system can provide income distribution function without distorting efficiency. In this context, public finance is in search of a differentiated lump-sum tax system among taxpayers. If a lump-sum tax can be differentiated among taxpayers, it can be incorporated into the tax system and become operational. In the application of lump-sum subsidies, it is anticipated that poverty programs to be applied to lower-income groups will create correct price signals that do not distort efficiency of resource allocation in a freely operating market. The aim of this study is to examine the concepts of lump-sum taxes and lump-sum subsidies from the perspective of public economics; to investigate practical examples, and to identify what efforts are being made for the use of lump-sum taxes and lump-sum subsidies in contemporary fiscal systems, as well as what is required for their widespread adoption globally.

Keywords: Public Economics, Welfare Economics, Lump-Sum Tax and Subsidy.

Jel Classification: D60, H21, H24

DOI: [10.47934/tife.13.02.03](https://doi.org/10.47934/tife.13.02.03)

1. Arş. Gör. Yozgat Bozok Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi.
2. Doç. Dr. Yozgat Bozok Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi.

Corresponding Author / Sorumlu Yazar

Özlem Bapbacı

E-mail: ozlem.bapbaci@bozok.edu.tr

Submitted / Başvuru: 07.08.2024

Accepted / Kabul: 06.11.2024

Citation / Atıf: Bapbacı Ö., Karagöz B. (2024). Kamu ekonomisinde götürü vergileme ve götürü sübvansiyon: Teorik bir değerlendirme. Trakya Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi e-Dergi, 13(2), 142-153,

<https://doi.org/10.47934/tife.13.02.03>

This work is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License.

1. Giriş

1776 yılında Adam Smith'in Ulusların Zenginliği (The Wealth of Nations) ile temelleri atılan modern iktisat anlayışı, refahın nasıl ve hangi koşullar altında sağlanacağına yönelik politika arayışlarının önünü açarken, ekonomik sistemlerin evrimi ile beraber devletlerin ekonomik faaliyetlere olan müdahalesinin de zaman içerisinde artmasına sebep olmuştur. Ekonomik sistemlerin evrimi, 1930'lu ve 1940'lı yıllarda refah ekonomisindeki gelişmeleri de beraberinde getirmiş; politika ve kararların, toplumun refahını maksimize etmeye yönelik bir çerçevede incelenmesine olanak sağlamıştır.

Modern Neoklasik iktisata göre, etkinliğin bozulmaması için devlet, vergiler ve sübvansiyonlarla yeniden gelir dağılımı fonksiyonuna girişmemelidir. Götürü vergi ve götürü sübvansiyon uygulaması kaynak etkinliğini bozmamaktadır ve bu uygulamalarla toplumun arzu ettiği gelir dağılımına ulaşılması beklenmektedir. Uygulamaya yönelik öneriler ise refah iktisadının ikinci temel teoreminden kaynaklanmaktadır.

Götürü vergiler; salt gelir etkisi dışında, bireylerin kararlarından bağımsız olan ve dolayısıyla iş (çalışma) ve boş zaman tercihleri ile farklı tüketim malları arasında herhangi bir ikame etkisine yol açmayan vergilerdir. Aynı şekilde götürü sübvansiyonların da aynı özelliklere sahip olması beklenmektedir. Götürü sübvansiyonlar, belirli bir haneyi veya bireyi desteklemek amacıyla belirlenen sabit bir miktardaki finansal teşviklerdir. Götürü sübvansiyonlar; istihdam artışı, rekabet avantajı ve ekonomik büyümeyi sağlaması açısından belirli sektör ve dezavantajlı kişilerin desteklenmesine katkıda bulunmaktadır.

Götürü vergilerin uygulamada vergi beyanname süreçlerini azaltması, vergi kaçakçılığının önüne geçmesi, vergi sistemini basitleştirerek vergiye gönüllü uyumu arttırması, ikame etkisine yol açmaması, diğer vergilere göre daha üstün ve tarafsız kabul edilmesi kabul edilen bir gerçek olsa da, düşük gelirli bireylerden de aynı miktarda vergi alınması vergi adaletsizliği endişelerine yol açabilmektedir.

Bu doğrultuda ele alınan çalışmanın ilk kısmında refah iktisadı kavramına genel bir bakış yapılarak çalışmanın ana eksenini oluşturan götürü vergi ve götürü sübvansiyonlara yönelik teorik bilgilere yer verilmiştir. Geçmişten günümüze götürü vergi ve sübvansiyon uygulamalarının varlığı, işlerliği ve diğer ülke uygulamaları ile olan kıyaslamalara yer verilmiştir. Sonrasında ise Türkiye'de götürü vergi ve sübvansiyon uygulamalarının tarihsel gelişimi, uygulanış biçimleri ve gelecekte bu uygulamaların varlığının sürdürülebilirliği üzerinde durulmuştur.

2. Refah İktisadı Kavramına Genel Bir Bakış

Refah iktisadı iki temel teoremden oluşmaktadır. Refah iktisadının birinci temel teoremine göre, tam ve mükemmel rekabetçi piyasaya hiçbir müdahalede bulunulmazsa piyasa kendiliğinden dengeye gelir ve ekonomide kaynaklar etkin dağılır. Bu noktada Pareto optimallik sağlanır. Bir başka deyişle, toplumun refahı optimum olur. Burada sosyal refah, herhangi birinin durumunun iyileştirilmesi, başka birinin durumunu kötüleştirmeden sağlanamıyorsa sağlanmış demektir. Diğer bir ifadeyle, toplam refah bazı kişilerin durumunu iyileştiren değişiklik mutlaka başkalarının durumunun kötüleşmesini gerektirmekteyse en çoklaştırılmış olur (Karagöz, 2023: 71).

Refah iktisadının ikinci temel teoreminin temelinde götürü vergi ve götürü sübvansiyon kavramı vardır (Samuelson, 1947: 245). Bireylerin başlangıçtaki varlıklarını götürü vergi ve götürü transferlerle değiştirmek suretiyle kaynak dağılımında etkinliği bozmadan (piyasa işleyişinde bozulmalara yol açmayan) toplumun istediği Pareto optimal noktaya erişilebilir. Bu nokta aynı zamanda toplumun istediği gelir dağılımını verir. Bu duruma "refah iktisadının ikinci temel teoremi"

denir. Buradaki vergi sistemi, nispi fiyatları bozmayan ve çalışma kararlarını etkilemeyen bir vergi sistemidir. Zenginlerin tükettiği mallardan yüksek oranda vergi alınması, fakirlerin tükettiği mallara tavan fiyat konulması, tarımsal ürünlerde taban fiyat uygulaması veya gelir üzerinden artan oranlı vergi alınması ikinci temel teoremin öngördüğü müdahale biçimleri değildir. Çünkü bunlar, etkinlik kaybına neden olmaktadır. İkinci temel teorem, toplumun adaleti önemsemesi halinde, etkinliği bozmayan devlet müdahalesinin nasıl olması gerektiği üzerinde durur (Savaşan, 2017: 113). Bu da Refah iktisadının ikinci temel teoremine göre götürü vergiler ve götürü sübvansiyonlar ile sağlanabilir.

Götürü vergi ve götürü sübvansiyon kavramına etkinlik misyonu kazandırılması, Yeni refah okulunun çıkarımlarının kamu ekonomisine kattığı bir durumdur. Refah ekonomisi kendi içinde Klasik refah okulu ve Yeni refah okulu olmak üzere iki döneme ayrılır. 1930'lu yıllara kadar Klasik refah okulu savları geçerlidir ve Klasik refah okuluna göre fayda ölçülebilir ve karşılaştırılabilir düzeydedir. Tüm bireylerin benzer zevklere sahip olduğu ve bu nedenle her bireyin parasal gelir eğrisinin marjinal faydasının aynı olduğu düşünülür. Klasik refah ekonomisinde sosyal faydanın teşvik edilmesi arzu edilmekte ve sosyal fayda, bireylerin faydalarının toplamını oluşturmaktadır (Nath, 1973: 13-14). Klasik refah okuluna göre, Pigou faydaların gelirin bir yansıması olarak ölçülerek karşılaştırılabileceği görüşünü temel alarak 1920 yılında yazdığı Refah Ekonomisi (The Economics of Welfare) adlı eserde refah sağlayıcı özelliği sebebiyle artan oranlı vergilemeyi önermiştir. Buna göre oluşan Neoklasik maliye teorisine göre devlete gelir dağılımında adalet sağlama fonksiyonu verilmiştir. Klasik refah iktisadında azalan marjinal fayda prensibi geçerlidir ve etkinlik-adalet değiş-tokuşu ortaya çıkmadığı varsayılır. Bu durumda artan oranlı vergileme ile devlete gelir dağılımında adalet sağlama fonksiyonu verilebilir.

Ancak 1930'lu yıllardan sonra Pareto tarafından geliştirilen refah ekonomisi kavramı ile yeni refah yaklaşımı görüşü ön plana çıkmış ve faydanın (tatmin) ölçülemeyeceği ancak bireyler arasında sıralanabileceği savunulmuştur. Buna göre Yeni refah okulu artan oranlı vergilemeye karşı mesafeli durmuş ve götürü vergilemeye dayalı vergi sisteminin uygulanmasını önermiştir. Bunun sonucu olarak, Yeni refah okuluna dayalı Neoklasik iktisat, devlete götürü vergileme ve götürü sübvansiyon uygulamaları dışında gelir dağılımında adalet sağlama fonksiyonu vermemektedir (Karagöz, 2023: 67). Teoriye göre, götürü vergileme ve götürü sübvansiyon uygulamasında genel olarak etkinlik-adalet arasında meydana gelmesi beklenen trade-off (değiş-tokuş) yaşanmaz ve adalet sağlanırken etkinlikten ödün verilmez. Yeni refah iktisadına dayanan Neoklasik iktisat, gelir dağılımı politikalarının tercihleri değiştirdiğini ve bu durumun etkinlik kaybına yol açtığını belirtir. Bu bağlamda, Pareto optimal noktaları koruma ve Kaldor-Hicks telafi kriterini yerine getirme hedefiyle, götürü vergiler ve götürü sübvansiyonlar gibi enstrümanlar aracılığıyla verimlilik kaybı olmadan gelir dağılımını iyileştiren politikalar önerilmektedir (Samuelson, 1947: 246- 247).

Kaldor-Hicks Telafi Kriteri, ekonomik değişimlerin refah üzerindeki etkilerini değerlendiren Pareto kriterinin genişletilmiş bir versiyonudur. Kaldor'a göre; bir değişim sonucunda kazananlar, kaybedenlerin kayıplarını telafi edebiliyorsa ve bu telafiden sonra bile hala kazançlılarsa, bu durum toplumsal refahı artırmış kabul edilmektedir. Hicks ise kaybedenlerin değişimi engelleyecek bir parasal teklif sunamaması durumunda da bu değişimi refah artışı olarak görür. Bu kriter, telafi gerçekleşmese bile teorik olarak mümkünse, değişimi olumlu değerlendirir ve böylece kişisel tatminlerin karşılaştırılması sorununu aşmayı hedefler. Kaldor, kriterini kazananların bakış açısından formüle ederken Hicks, bu kriterini kaybedenlerin bakış açısından değerlendirir. İki kriter de sunulmuş açısından farklı olsa da aynıdır ve bu sebeple tek bir isimle "Kaldor-Hicks Telafi Kriteri" olarak adlandırılır (Kaldor, 1939: 550 ve Hicks, 1941: 111).

3. Götürü Vergileme ve Götürü Sübvansiyon

3.1. Götürü Vergileme

Götürü vergilendirmenin literatürdeki ilk izleri Adam Smith'in eserine (1776) dayanmaktadır. Graaf (1987), götürü vergilendirmeyi en basit, en etkin ve maliyetsiz gelir kaynaklarından biri olarak değerlendirmektedir. Bu görüş daha sonra Rothbard (1995) ve Myles & Hindricks'in (2004) çalışmalarında da bulunabilir. Yazarlar, götürü vergilendirmenin aşırı yük getirmediğini ve ikame etkisi yaratmadığını vurgularlar. Götürü vergilendirmenin etkinliğine rağmen, Hillman (2003), Tam (2004) ve Gans vd. (2011) götürü vergilendirmenin dezavantajlarının, ödeme gücü ilkesini göz ardı etmesinden kaynaklandığını savunurlar. Yazarlar, götürü vergilendirmenin adalet sağlamadığı için gerçek dünyada uygulanamaz olduğuna dikkat çekerler. Gans ve diğerleri (2011) ise götürü vergilendirmeyi adil olmayan, etik dışı ve politik olarak uygulanması zor bir yöntem olarak değerlendirmektedirler.

Etkinlik temelli oluşturulan sosyal refah fonksiyonlarında yer verilen vergiler götürü niteliğindeki vergilerdir (Lerner, 1970: 284). "Götürü vergiler, çalışma veya boş zaman, tasarruf veya tüketim gibi davranışlar arasındaki değişiklikleri en aza indiren, herkese aynı miktarda uygulanan ve etkinliğe hizmet eden vergilerdir" (Ebdon, 2005: 244). Bireylerin çalışma durumlarına bakılmaksızın tüm hanelerin kullanılabilir gelirini aynı miktarda azalttığı için ikame etkisi yaratmayan ancak yükümlü üzerinde iş gücü çabası açısından bir gelir etkisi oluşturan vergiler olarak da tanımlanabilirler. Gelir etkisi, yüksek vergiler nedeniyle gelirleri azalan bireylerin vergi öncesi yaşam standartlarını korumak için daha fazla çalışmaya yönelmeleridir. Gelir etkisinin tersi olan ikame etkisi ise, boş zamanın maliyeti azaldıkça boş zaman etkinliklerini işe tercih etme eğilimidir (Hockley, 1992: 161 ve Dalamagas, 2007: 220-221).

Götürü vergiler, mükelleflerin davranışlarını ve kararlarını, fiyat oluşumunu ve kaynakların etkin dağılımını olumsuz etkilemeyen vergi türüdür. Bu tür verginin uygulanması ile ekonomi fayda imkânları eğrisinin altına taşınmaz. Götürü vergiler, yaygın bir gerçek dünya ekonomik örneğinden ziyade teorik bir kavram olarak en etkin vergileme şekli olarak tanımlanır. Uygulamada götürü vergi politikaları pek görülmemesine rağmen bu uygulamalar düşük gelirli aileler için fazla yük oluşturmaktadır (Rosen ve Gayer, 2022: 406).

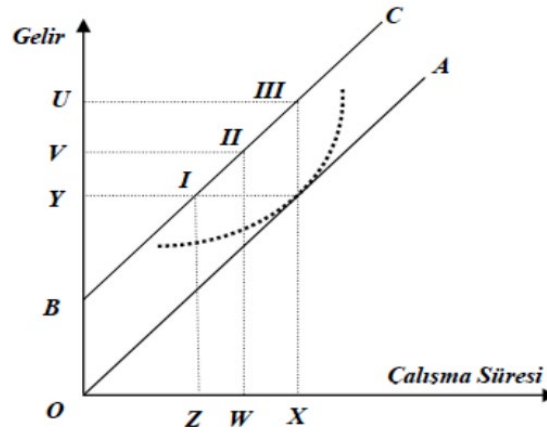
Pareto etkinliğin sağlanması durumunda bireyler arası marjinal ikame oranları eşitlenir. Burada bir bireyin, herhangi bir maldan bir birim fazla tüketmek için, ikinci maldan ne kadar fedakarlık etmeye hazır olduğunu gösteren oranın, bir başkasının kine eşitlendiği noktadaki etkinliği esas alınır. Yine burada üretim faktörleri arasında marjinal teknik ikame oranları eşitlenir. Marjinal teknik ikame oranı, üretim faktörlerinin birbirinin yerine geçme yeteneği anlamına gelir (Savaşan, 2017: 112). Bu durum, emeğin marjinal verimliliğinin, sermayenin marjinal verimliliğine oranının eşit olması anlamına gelir. Kar maksimizasyonu altında marjinal maliyeti marjinal hasılaya eşitleyen dengede etkin ürün karması ortaya çıkar. Bu noktada, iki mal arasındaki marjinal ikame oranı, bu iki malın marjinal dönüşüm oranına eşittir. Marjinal dönüşüm oranı; bir birim x malı üretmek için y malından ne kadar vazgeçmemiz gerektiğini gösteren orandır (Connoly ve Munro, 1999: 31). Götürü vergi uygulamasında tüm tüketiciler için marjinal ikame oranı ve tüm üreticiler için marjinal teknik ikame oranı birbirine eşit olmaya devam eder. Götürü bir vergi ile tüketicinin gelirinden sabit bir vergi alındığında tüketicinin geliri azaldığından bütçe doğrusu eğimi değişmeksizin paralel bir biçimde içe kayar. Malların birbirine geçme yeteneği yani marjinal ikame oranı değişmediğinden tüketici istemediği bir mal bileşimini tüketmeye zorlanmamış olur. Üretimde etkinlik açısından değerlendirildiğinde ise emek ve sermayeye götürü vergi uygulaması yapılmalı veya hiç vergi

konmamalıdır. Emek veya sermayeden sadece biri vergilendirilirse veya birbirinden farklı vergilendirilirse marjinal teknik ikame oranı dengesi bozulur (Savaşan, 2017: 112).

3.2. Götürü Sübvansiyon

Götürü vergiler gibi götürü sübvansiyonların da aynı özelliklere sahip olması düşünülmektedir (Sandmo, 1995: 470). Götürü sübvansiyon uygulamaları, alt gelir gruplarına uygulanan yoksulluk programları olarak serbest işleyen bir piyasada kaynak dağılımında etkinliği bozmayan ve doğru fiyat sinyalleri yarattığı ileri sürülen uygulamalardır. Mallardan birine tavan fiyat konduğunda marjinal ikame oranı değişir. Oysa bir miktar sübvansiyon yapıldığında bütçe doğrusu paralel bir şekilde yukarı kayar. Ancak bütçe doğrusunun eğimi aynı kaldığından marjinal ikame oranı aynı kalır. Sübvansiyonlar genellikle bir devlet kurumunun gözetimi altında verilmektedir.

Grafik 1: Götürü Sübvansiyon Uygulamasında Gelir Etkisi ve İkame Etkisi

Kaynak: Bakırcı (2001).

Götürü sübvansiyonlar bireylere yapılan; işsizlik, hastalık, yaşlılık, felaket ve sosyal güvenlik ödemeleri gibi sosyal içerikli ödemeleri kapsar (Bakırcı, 2001: 53). Şekil 1'de gösterildiği gibi Refah iktisadının ikinci temel teoremi, götürü sübvansiyon uygulamasında şekilde III gibi bir noktanın tercih edileceğini belirtmektedir. III noktasında çalışma süresi aynı kalmakta ancak toplam gelir yapılan transfer kadar artmaktadır (Bakırcı, 2001: 54).

4. Uygulama Arayışları

4.1. Götürü Vergi Uygulama Arayışları

Götürü vergilemeye yönelik uygulama arayışlarının yeni olmadığı, antik çağlardan 19. yüzyıla kadar birçok hükümet tarafından uygulandığı bilinmektedir. Roma İmparatorluğu döneminde (M.Ö. 84) ve Çin'de Beş Hanedan On Krallık döneminde (907-960) savaş harcamaları ve diğer harcamaların finansmanı için uygulanan bu vergiler; Birleşik Krallık'ta, 14. yüzyılda Yüzyıl Savaşları'nı finanse etmek, 17. yüzyılda İskoç ve İrlanda ayaklanmalarına karşı ordunun kurulmasını finanse etmek ve 20. yüzyılda (Margaret Thatcher dönemi), yerel yönetimleri finanse etmek için uygulanmıştır (Charles II, 1660; Mortimer, 1764; Pearce, 1993; Roth, 2016; Schottenhammer, 2002).

Geçmişte İngiltere'de uygulanan götürü vergiyi, tüm eleştirilere rağmen halen uygulayan ülkelerin başında İsviçre'nin yer aldığı görülmektedir. Götürü vergi anlaşmasını uygulayan İsviçre'deki ilk kanton, 1862'de Vaud Kantonu, 1862'de Cenevre Kantonu ve 1934'te İsviçre Konfederasyonu olmuştur. 1948'de ise, İsviçre'deki tüm Kantonlar, temel kuralları içeren vergi anlaşmalarına ilişkin Konkordatoyu imzalamışlardır. Götürü vergilendirme rejimi, İsviçre'ye turizm ve ekonomik fayda sağlamak amacıyla uygulamaya konulmuş ve yabancı bir bireyin vergilendirilebilir

unsurlarının (gelir ve servet) değerlendirilmesindeki zorluklara karşı koymayı amaçlamıştır (Sansonetti vd., 2011). 2017 verilerine göre, götürü vergi belirli kriterlere göre uygulanmakta olup, yaklaşık 5500 kişi götürü vergi olarak bilinen özel bir vergi rejimi kapsamında vergilendirilmektedir. İsviçre’de götürü vergi uygulamasından yararlanabilmek için kişilerin İsviçre vatandaşı olmaması, İsviçre topraklarında herhangi bir kazanç getiren faaliyette bulunmaması ancak İsviçre’de yaşamayı tercih etmesi gerekmektedir. İsviçre’de farklılaştırılmış götürü vergi uygulandığı görülmektedir. Buna göre; vergi tabanı, konut, yiyecek ve giyim, eğitim, hobi ve spor faaliyetleri, seyahat masrafları, vergiler ve ödenen faizler (özellikle ipotek faizi) gibi yaşam giderleri kullanılarak hesaplanmaktadır (Sansonetti vd., 2013: 49; Dobranschi vd., 2017). Sansonetti vd. (2011), bu tür vergi rejiminin varlıklı ve hareketli bireyler için son derece faydalı olduğunu savunmaktadır.

Dobranschi vd. (2017) Avrupa Birliği için götürü verginin bir mali araç olup olamayacağını araştırmışlardır. Yazarlara göre (2017), Avrupa Birliği bütçesini finanse etmek için götürü verginin, Avrupa Birliği’nin özel çerçevesinde değerlendirilmesi gerekmektedir. Avrupa Birliği’nin bu değerlendirmesi, “akıllı, sürdürülebilir ve kapsayıcı büyüme” hedefine katkıda bulunma yeteneğiyle ilgilidir. Gelecekteki bir Avrupa Birliği götürü vergisi, AB’nin işgücü üzerindeki vergi yükünü azaltarak istihdamı artırabilir, vergi uyumunu güçlendirebilir ve vergi kaçakçılığını azaltarak Europe2020 stratejisine katkıda bulunabilir. Öte yandan, götürü vergilendirme, vergi sistemlerinin işgücü üzerindeki bağımlılığını hafifletmede sınırlı bir etkiye sahip olabilir ve aynı zamanda düşük idari maliyete sahiptir. Ancak gelecekteki bir Avrupa Birliği götürü vergisinin iklim değişikliğini, yoksulluğu ve sosyal dışlanmayı azaltma, enerji verimliliğini ve araştırma-geliştirme faaliyetlerini artırma gibi yeteneklere sahip olmadığı da ifade edilmektedir.

Götürü vergi uygulaması tek başına gelirin yeniden dağıtılmasında işe yaramamaktadır. Götürü sübvansiyon uygulamasıyla birlikte düşünülmelidir. Bunun yanında, kamu ekonomisi mükellefler arasında farklılaştırılmış götürü vergi sisteminin ve götürü sübvansiyon sisteminin arayışı içindedir. Götürü vergilerin mükellefler arası farklılaşması, götürü vergilerin gelirin yeniden dağıtım rolü kazanmasına neden olur (Black vd., 2009). Bu nedenle götürü vergiler, gelir arttırma ve dağıtım hedeflerine ulaşmadaki etkinlikleri nedeniyle vergilendirme teorisinde merkezî bir role sahiptir. Ancak götürü vergilerin farklılaştırılması uygulamada oldukça zordur. Mirrlees (1971), kişilerin vergi ödemesinde gelir elde etme yeteneklerine vurgu yaparak kişilerin yaş, cinsiyet, eğitim, medeni ve fiziksel durumu gibi kriterlere de yer verilmesi gerektiğini savunmuştur. Söz konusu kriterler kullanılarak farklılaştırılmış götürü vergi uygulamalarına girilebilir. Ancak götürü vergilerin farklılaştırılmasında iş gücünü oluşturan kişiler, kısa sürede olası vergi yüklerinin gelirlerine dayandırıldığı farkında olabilirler ve bu sebeple çalışma ve tasarruf kararlarını buna göre ayarlayabilirler (Rosen ve Gayer, 2022: 406). Bu durumda adil bir götürü vergi sistemi elde etmek için vergiyi, bireylerin gelir elde etme potansiyelini ölçen bazı temel yetenek özelliklerine dayandırmak gerekli olacaktır. Bu şekilde yüksek ve düşük gelir yaratma potansiyeli bulunan kişiler farklı vergilendirilecektir. Vergilendirme tabanı, söz konusu potansiyele dayandırıldığından bu durumda bir bireyin vergi yükü onun davranışına bağlı olmayacaktır. Böyle bir yetenek ölçüsünün belirlenmesi mümkün olsa bile bunun vergi dairesi tarafından gözlenmesi zor olacaktır. Bu nedenle politika aracı olarak cazip değildir. Ancak götürü vergileme, aşırı yük sorunlarını minimize eder ve optimal vergileme arayışlarında teorik bakış açısı sunar ve etkinliği en üst düzeye çıkarır.

Pareto etkin dağılımların hesaplanması ve bu dengeyi destekleyecek fiyatların belirlenmesi, ekonomideki tüm bireylerin tercihleri, sahip oldukları varlıklar, firmaların üretim bilgileri ve diğer tüm ilgili verilerin detaylı bir şekilde bilinmesini ve işlenmesini gerektirir. Bu süreç, milyonlarca insanın, hanehalkının ve firmanın verilerini içerir. Böyle bir durumda, götürü vergilerin mükellefler arasında farklılık göstermesi, bu vergilere gelir dağılımını düzenleme işlevi kazandırır. Bunun içinse

vergi idaresinin ar-ge çalışması ve teknolojik altyapı kurması gerekir. Buna bağlı olarak günümüzde gelir dağılımında adalet sağlayıcı götürü vergi sistemi kurmak teknolojik gelişmelerden alınacak sonuçlara bağlıdır. Ancak bazı yazarlar tarafından götürü vergiler, bir kereye mahsus toplu uygulanan bir vergi olarak düşünülmekte ve kalıcı bir sistem olarak düşünülmemektedir (Sandmo, 1976: 38).

4.2. Götürü Sübvansiyon Uygulama Arayışları

Bireylerin ve hanelerin ek gelirlerini kısa ve uzun vadede en iyi şekilde nasıl kullanacakları konusunda dikkatli kararlar almaları muhtemeldir. Götürü sübvansiyonların olası olumsuz etkisini önlemek için uygulamada yararlananların bir kamu işinde çalışması şartı konabilir. Medeiros vd. (2008) Brezilya için yaptığı bir çalışmada, söz konusu sübvansiyonlarla gelirlerini ortalama %11 oranında arttıran ailelerin, işleri tehlikeli veya çok düşük ücretli olanlar dışında çalışmayı caydırıcı (iş bırakması gibi) bir durum olmadığını gözlemlemiştir. Bu durumda götürü sübvansiyon uygulamasının Brezilya'da ikame etkisi yaratmadığı tespit edilmiştir. CEDEPLAR (2006) tarafından yapılan bir çalışmada da götürü sübvansiyon uygulamalarının ikame etkisi yaratmadığı, hatta götürü sübvansiyon uygulamalarının şirket kurma önündeki likidite engelleri hafiflettiği belirlenmiştir. Tablo 1'e göre götürü sübvansiyon uygulama türlerinden şartsız nakit transferler temel destek sağlamak için verilirken, şartlı nakit transferler iyileştirme hedefiyle koşula bağlanmaktadır.

Götürü transferlerin sağlanması, hangi şekilde ve hangi miktarlarda olması gerektiği konusu çokça tartışılmıştır. İhtiyaçlara veya haklara dayalı götürü transferlere artan bir bağlılık olmasına rağmen, sosyal transferlerin kamu kaynaklarını tüketen ve çalışma motivasyonunu azaltan bir etkisi olduğu görüşü, gelişmekte olan ülkelerdeki bazı kesimlerde transferlerle ilgili tartışmaları hâlâ etkilemektedir (Farrington vd., 2005: 7). Transferlerin gereksiz harcamalara (örneğin kumar, alkol, tütün) israf edileceği endişesine karşılık, Kronik Yoksulluk Araştırma Merkezi (2007) ve Devereux vd. (2005) tarafından incelenen kanıtlar, bireylerin ve hane halklarının ek geliri nasıl kullanacakları konusunda dikkatli kararlar vereceklerini ve en iyi kısa ve uzun vadeli çıkarları için kullanacaklarını göstermektedir (Farrington vd., 2009: 1).

Tablo 1: Götürü Sübvansiyon Uygulama Türleri

Şartsız nakit transferler	İhtiyaçlar ve/veya geçim koruma ve kurtarma açısından temel destek sağlamak amacıyla kullanılır.
Şartlı nakit transferler	Şartlı nakit transferler, sıklıkla barınma, yeniden entegrasyon ve geçim kaynaklarının iyileştirilmesi hedefleriyle gerçekleştirilen programlarda kullanılır. Bir evin yapımının bir aşamasının tamamlanması, bir sonraki aşama için ödeme yapılması koşulu olabilir.
Kuponlar	Kuponlar genellikle tek seferliktir (yemek için olmadığı sürece), ancak ürün seçimi ve satıcı değişkenlerinde kısıtlar vardır.
Kamu İşleri	Götürü Sübvansiyon için nadiren istenir.

Kaynak: Harvey, P. (2007).

Olumlu yönleriyle nakit, alıcıların ihtiyaç duydukları mal veya hizmetleri edinmelerine olanak sağlar ve kullanım tercihleri haneler ve bireyler arasında değişebilir. Mal transferine göre nakit transferinin maliyetinin daha düşük olması muhtemeldir. Olumsuz bir yönü ise, mal transferine kıyasla çeşitli türlerde kötüye kullanıma daha yatkın olabilmesidir. Ayrıca, harcamanın yerindeligi cinsiyete göre değişebilir; kadınlar ve çocuklar, ev halkının ihtiyaçlarına erkeklere göre daha fazla

harcama yapma olasılığına sahiptir. Bu arka planda, küçük düzenli miktarlar halinde veya tek seferlik olarak yapılan nakit transferleri giderek daha popüler hale gelmektedir. Tek seferlik transferler iki ayrı avantaj sunmaktadır. Birincisi, “tek seferlik” yönetimin kolaylığıdır; diğeri ise acil durum veya kalkınma bağlamında, örneğin ev, balıkçılık teknesi veya büyükbaş hayvan gibi büyük varlıkların edinilmesi veya değiştirilmesinin gerektiği durumlarda geçim kaynaklarının hızla artırılmasına olanak sağlamasıdır. Bununla birlikte, ailelerin alışık olduğundan çok daha büyük bir miktarı yönetmek zorunda kalabileceği (yeterli danışmanlık ve eğitim olmadığı durumlarda) ve bu birim miktarın ya da kötü bir şekilde yatırım yapılmasının riskini artırabileceği gibi zorluklar da vardır. Ayrıca, ortaya çıktıkça temel ev halkı veya üretimle ilgili harcamaları karşılamak için gerekli olan süreklilik eksikliği olabilir.

Öncelikle götürü sübvansiyonda paranın belirlenen amaç için harcanıp harcanmadığı ve başka herhangi bir koşula uyulup uyulmadığı; daha sonra, büyük miktarlı transferlerin küçük ve düzenli transferlere göre daha fazla yolsuzluk riski taşıyıp taşımadığı; son olarak, hane halklarının transferleri en iyi şekilde kullanabilmeleri için hangi tür desteklerin uygun olabileceği, yatırım amaçları için en uygun transfer miktarının ne olduğu ve beklenmedik kazançların yönetimi için destek sistemlerinin rehberlik sunup sunmadığı önemlidir (Farrington vd., 2009: 1-2).

Götürü sübvansiyonlar acil durumlara karşı iyileştirme ve olanak geliştirme amaçlı olabilir. Olanak geliştirme ödenekleri; konut edindirme ve işsizliği giderme olarak ikiye ayrılabilir. Gözlenen harcama düzenleri, toplu para transferinin belirlenen amacından sapma gösterebilir. Bunun nedenleri arasında transfer sağlayıcılarının öncelikleri ile kişisel tercihler arasındaki gerilimler, hane halklarının program hedeflerinden farklı öncelikleri olması, götürü sübvansiyonun yapılma zamanı, tamamlayıcı faaliyetlere ihtiyaç olması, transferin başkalarıyla paylaşım durumu, götürü transferin tazminat olarak algılanması, götürü sübvansiyonların önceliklerinin yerel koşullara göre değişkenlik göstermesi olabilir.

Götürü sübvansiyonların bir bireyin çalışma miktarını azaltacağını yönündeki görüşlere karşı (Diamond, 1968) özellikle yoksul kesimin götürü sübvansiyon karşısında çalışma süresini koruduğu sonucuna ulaşılmıştır (Holtmann, 1970: 470). Yoksulluk programlarıyla yapılan deneylere ilişkin veriler detaylı bir şekilde analiz edilmemiş olsa da, yoksulların gelir verildiğinde daha az çalışmadığı tespit edilmiştir (Holtmann, 1970: 471). Götürü sübvansiyonun çalışma isteğini arttırması ise, boş zamana olan talebin bazı dışsal faktörler nedeniyle azalmasına bağlıdır. Bu sonucu elde etmek için yalnızca yeterli sayıda tüketici malının düşük olması yeterlidir. Eğer düşük mallar tüketim sürecinde çok fazla zaman gerektiriyorsa, çalışma isteği daha olası hale gelir. Tüketim mallarının farklı tüketim şekillerini içerecek şekilde kullanılması çalışma isteğinin belirlenmesinde rol oynar. Bu tüketim şekilleri, malın tüketildiği zaman-maliyet boyutuyla ilgilidir. Bu nedenle, bir sübvansiyonun ikame etkisini belirlerken, tüketici olarak farklı alternatif hizmet teslimat sistemleri arasındaki tercihe de bakılmalıdır (Holtmann, 1970: 471).

4.3. Türkiye Uygulamasına Bakış

Günümüzde götürü vergi uygulamasına yönelik bir vergilendirme sistemi olmamasına rağmen İslamiyet’in ilk yıllarından itibaren devletlerin mali sisteminde götürü vergilemeye yönelik uygulamaların olduğu görülmektedir. Osmanlı Devleti’nden önce kurulmuş olan Türk-İslam Devletleri içerisinde gayrimüslim halkın ödemekle mükellef olduğu vergi olan baş vergisi (cizye-kelle vergisi, poll tax), Büyük Selçuklu ve Anadolu (Türkiye) Selçuklu Devletinin merkezî hazinesi tarafından toplanmıştır. Bilinen erken dönem cizye kayıtlarının 894/1488-9 ile bunu izleyen yıllara uzandığı bilinmektedir (Erdem, 2003: 55; Faroqhi ve Fleet, 2012: 363). Osmanlı Devleti kuruluşu ile birlikte kendinden önce kurulmuş devletler gibi cizye vergisini gayrimüslim halktan nüfusun

toplumsal durumuna göre sınıflandırılmış erkek hane reislerinden, servet ve ödeme gücüne vergiler halinde toplamıştır. Hane halkı başına alınan cizye ile fakir, bekâr veya dul kadınlar, çocuklar ve rahipler ile yaşlılar ve hastalar vergiden muaf tutulmuştur (Shaw, 1975: 424). 1691 yılında Köprülüzâde Fâzıl Mustafa Paşa sadrazamlığı ve Kirli İsmail Efendi Defterdarlığı'nda çeşitli malî uygulamalar ile cizye reformu gerçekleştirilmiştir (Belin, 1865: 174-175). Yapılan vergi reformu ile uygulamada birçok haksızlığa sebep olan hane halkı başına alınan cizye vergisi tahsilinin (belirli bir yaşa gelen tüm yetişkin erkeklerden tahsiline karar verilerek) üç sınıf üzerinden tahsil edilmesine karar verilmiş ve devletin en önemli gelir kaynaklarından birisi haline gelmiştir. Ancak 1839 Tanzimat Fermanının getirmiş olduğu eşitlikçi anlayış ve Osmanlı topraklarında yaşayan herkesin askerlik yapması fikri, cizye vergisinin kaldırılmasına sebep olmuş ve devletin önemli bir gelir kaynağında ciddi kayıplara sebep olmuştur. Yaşanan mali sorunlar ve ekonomik dar boğaz sonucu cizye vergisi, Gayrimüslim halktan (tekrardan ödemek isteyen) bedel-i askeri adı altında 1907 yılına kadar tahsil edilmiştir (İnalçık, 1993: 46-48). 1909 yılında ise tüm Osmanlı vatandaşlarının, mensup oldukları din göz önüne alınmadan askerlik yapmaları zorunlu hale getirilmiş ve bu vergi tamamen kaldırılmıştır (Nedkoff, 1944: 630).

Cumhuriyetinin kuruluş dönemleri ile birlikte savaştan yeni çıkan bir ülke konumunda olan Türkiye Cumhuriyeti, Osmanlı'dan miras olarak aldığı bazı düzenlemeleri de uygulamaya koyarak çeşitli vergilerle gelirlerini arttırma çabasına girmiştir. Cumhuriyet döneminde gayrimüslimlerden alınan Varlık Vergisi en çok tartışılan vergilerden biri olmuştur. 1942 yılında yürürlüğe giren ve aşırı stok yaparak ellerindeki stokları değerlenen ticaret erbabını (ticaretin ağırlıklı olarak gayrimüslimlerin elinde olmasından dolayı götürü vergi olarak değerlendirilebilir) vergilendirmeyi amaçlayan bu düzenleme, hazineye gelir kazandırmayı amaçlasa da, gayrimüslimler üzerinde ağır vergi yükünden dolayı oldukça adaletsiz görülmüştür. Bu vergi sonucunda gayrimüslim azınlıklar vergiyi ödeyebilmek için evlerini, işyerlerini satmak zorunda kalmış ve birçok gayrimüslimin göç etmesine neden olmuştur. Uygulanan bu verginin gayrimüslimlerden alınması da dönemin götürü vergilendirme şekli olarak değerlendirilebilir. Verginin şekli, itiraz hakkının tanınmaması ve adaletsizliği gibi sebeplerle 1944 yılında uygulamadan kaldırılmasına karar verilmiştir (Özyüksel, 1985: 65). Günümüzde uygulanan yurt dışına çıkış harcının, teorik olarak götürü vergi olduğu söylenebilir (Kanun No: 5597, RG. 23.3.2007, 26471).

Götürü sübvansiyonların uygulanması konusunda çeşitli girişimlerin olduğu görülmektedir. Yakın zamanlarda 2019 yılında, Çin'in Wuhan bölgesinde ortaya çıkan ve kısa sürede tüm dünyaya yayılan Covid-19 pandemisinin etkilerinin ortadan kaldırılması için devletlerin maliye politikası kapsamında çeşitli politikalarla ekonomik büyümenin sağlanmasına katkıda bulunması Türkiye'de de çeşitli maliye politika araçlarının kullanılarak pandeminin etkilerin en aza indirilmesi için düzenlemelerin yapılmasına sebep olmuştur. 18 Mart 2020 tarihinde Koronavirüsle Mücadele Eşgüdüm Toplantısı sonrasında açıklanan "Ekonomik İstikrar Kalkanı Paketi" kapsamında çalışandan emekliye, işverenden esnafa kadar pek çok kesim için önlemler alınmıştır. Kamu bankalarının aylık 5 bin liranın altında geliri olan vatandaşlar için temel ihtiyaç desteği paketini devreye alması, kısa çalışma ödeneği ile faaliyetleri duran ya da azaltan işletmelerdeki çalışanlara maaş desteğinin verilmesi, ihtiyaç sahibi 2,1 milyon hane için nakdi yardımların yapılması götürü sübvansiyon kapsamında değerlendirilebilir. Diğer yandan emekli ikramiyeleri, bayram ikramiyeleri gibi ödemeler ile belediyelerin sosyal belediyecilik anlayışı kapsamında yapmış oldukları tüm desteklemeler götürü sübvansiyonlar olarak ele alınabilir.

5. Sonuç

Götürü vergi ve götürü sübvansiyon uygulaması, refah iktisadının ikinci temel teoreminin bir konusudur. Diğer bir ifadeyle, götürü vergiler ve götürü sübvansiyon kavramı, Yeni refah

okulunun çıkarımlarının kamu ekonomisine sunduğu kavramlardır. Refah iktisadı bilimsel olarak götürü vergi ve götürü sübvansiyon uygulamasının etkinliği bozmadan adaleti sağlayabileceğini savunur. Ancak özellikle vergi özelinde, farklılaştırılmış götürü vergi sistemi etkinlik bozmadan gelir dağıtım fonksiyonu kazanabilir. Bu bağlamda kamu maliyesi, mükellefler arasında farklılaştırılmış götürü vergi sisteminin arayışı içindedir. Götürü vergi, mükellefler arası farklılaştırılabilirse vergi sistemi içinde yer edinebilir ve işlerlik kazanabilir. Söz konusu farklılaştırma yeteneğe (IQ, cinsiyet, yaş, gelir kazanabilme yeteneği, özel yetenekler vb.) göre götürü vergileme modellerinin oluşturulması ile mümkün olabilir. Bu da bilgi teknolojileri, ar-ge çalışmaları, yapay zeka teknolojileri alanında yeni buluşlara bağlıdır. Söz konusu buluşların imkân vermesi dâhilinde, vergi idareleri tek tek mükelleflere, etkinliği bozmayan ve adalet sunan götürü vergi uygulayabilirler. Aynı şekilde götürü sübvansiyonlar da karakterine göre iyi analiz edilmeli ve mükellefleri boş zamanda kalmayı itmeyen yöntemler geliştirilmelidir. Götürü sübvansiyon uygulamalarında alt gelir gruplarına uygulanacak yoksulluk programlarının serbest işleyen bir piyasada kaynak dağılımında etkinliği bozmayan doğru fiyat sinyalleri yaratacağı öngörülmektedir. Sadece götürü vergi uygulaması tek başına gelirin yeniden dağıtılmasında işe yaramayabilir. Bu nedenle götürü sübvansiyon uygulamasıyla birlikte kurgulanan bir sisteme ihtiyaç vardır.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazarlar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazarlar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Katkı Beyanı: Babracı, Ö. çalışmanın kavramsal çerçevesinin oluşturulmasında, içeriğinin geliştirilmesinde katkılar sağlamıştır. Karagöz, B. çalışmanın kavramsal çerçevesinin oluşturulmasında, içeriğinin geliştirilmesinde, yorumlanmasında katkılar sağlamıştır.

Kaynakça

- Bakırcı, F. (2001). Bütçe Politikalarının Mikroekonomik Etkileri. *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 2(2), 43-59.
- Belin, F. A. (1865). *Essais Sur L'histoire Économique de la Turquie d'après Les Écrivains Originiaux*. Imprimerie Impériale.
- Black, J., Hashimzade, N. ve Myles G. (2009). *A Dictionary of Economics*. Oxford University Press.
- CEDEPLAR (2006). Projecto De Avaliacao Do Impacto Do Programa Bolsa Familia- Relatorio Analitico Final: Mimeo.
- Charles, II. (1660). "An Act for the speedy provision of money for disbanding and paying off the forces of this Kingdome both by Land and Sea," in *Statutes of the Realm: Volume 5, 1625-80*, ed. John Raithby (s.l: Great Britain Record Commission, 1819), 207-225. British History Online. <http://www.british-history.ac.uk/statutes-realm/vol5/pp207-225> adresinden 15 Haziran 2023 tarihinde alınmıştır.
- Chronic Poverty Centre (2007). Social Protection And Cash Transfers In Uganda: Frequently Asked Questions On Cash Transfers. Policy Brief No.3/2007.
- Connolly S. ve Munro A. (1999). *Economics of the Public Sector*. Prentice Hall Europe.
- Dalamagas, B. (2005). Income and substitution effects of fiscal policy on work effort. *International Review of Applied Economics*, 19(2), 219-242. <https://doi.org/10.1080/02692170500031760>
- Devereux, S., Marshall, J., MacAskill, J. ve Pelham, L. (2005). *Making Cash Count: Lessons from Cash Transfer Schemes in East and Southern Africa for Supporting the Most Vulnerable Children and Households*. Save the Children (IDS).

- Diamond, P. A. (1968). Negative Taxes and The Poverty Program. *The National Tax Journal*, 21(3), 289-291.
- Dobranschi M., Nerudova D. ve Solilova V. (2017). Future EU Funding: A Case of Lump-Sum Tax. *Inzinerine Ekonomika-Engineering Economics*, 28(4), 376-385.
- Ebdon, C. (2005). Tax Systems and Structures. D. Robbins (Ed.), *Handbook of Public Sector Economics* (s. 235-270) içinde Taylor and Francis Group,
- Erdem, İ. (2003). Türkiye Selçuklu-İlhanlı İktisadi, Ticari İlişkileri ve Sonuçları, *Tarih Araştırmaları Dergisi*, 22(33), 49-67.
- Faroqhi, S. N. ve Fleet, K. (Eds.). (2012). *The Cambridge History of Turkey: Volume 2, The Ottoman Empire as a World Power, 1453-1603*. Cambridge University Press.
- Farrington, J., Harvey, P. ve Slater, R. (2005). Cash transfers in the Context of Pro-Poor Growth. *Hot topic paper for OECD/DAC Povnet Risk and Vulnerability Task Group*. London: ODI.
- Farrington, J., Harvey, P. ve Slater, R. (2009). Lump Sum Cash Transfers in Developmental and Post-Emergency Contexts: How well have they performed?. London: Overseas Development Institute.
- Gans, J., King, S., Stonecash, R. ve Mankiw, N. G. (2011). *Principles of Economics*. Cengage Learning.
- Graaff, J. de V. (1987). Lump Sum Taxes. J. Eatwell et al (Ed.), *The New Palgrave: A Dictionary of Economics, Vol. 3*. London: Macmillan.
- Harvey, P. (2007). *Cash-based Responses in Emergencies*. Humanitarian Policy Group. Overseas Development Institute.
- Hicks, J. R. (1941). The Rehabilitation of Consumers' Surplus. *The Review of Economic Studies*, 8(2), 108-116, <https://doi.org/10.2307/2967467>
- Hillman, A. L. (2003). *Public Finance and Public Policy: responsibilities and limitations of government*. Cambridge University Press.
- Hockley, G. C. (1992). *Fiscal Policy*. Routledge.
- Holtman A. G. (1970). A Note On Lump-Sum Subsidies: How to Have Your Work And Utility Too. *National Tax Journal*, 23(4), 469-471. <https://www.journals.uchicago.edu/doi/epdf/10.1086/NTJ41792230>
- İnalçık H. (1993). Osmanlılarda Cizye. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 8/45-48. İstanbul: TDV Yayınları.
- Kaldor, N. (1939). Welfare Propositions of Economics and Interpersonal Comparisons of Utility. *The Economic Journal*, Volume 49, Issue 195, (1 September 1939), 549-552, <https://doi.org/10.2307/2224835>
- Karagöz, B. (2023). *Kamu Ekonomisine Giriş*. Ekin Yayınevi.
- Lerner, Abba P. (1970). Optimal Taxes with an Untaxable Sector. *The American Economic Review*, 60(3), 284-294.
- Medeiros, M., Britto, T. ve Veras Soares, F. (2008). Targeted Cash Transfer Programmes in Brazil: BPC and the Bolsa Familia. Working Paper # 46. *Brasilia: International Poverty Centre*.

- Mirrlees, J. A. (1971). An Exploration in the Theory of Optimum Income Taxation. *The Review of Economic Studies*, 38(2). 175-208.
- Mortimer, T. (1764). *A New History of England: from the Earliest Accounts of Britain, to the Ratification of the Peace of Versailles, (1763 Vol. 3)*. London: printed for J. Wilson and J. Fell, 1766.
- Myles, G. D. ve Hindriks, J. (2004). *Intermediate Public Economics*. MIT press.
- Nath, S. K. (1973). *A Perspective of Welfare Economics*. The Macmillan Press Ltd.
- Nedkoff, B. C. (1944). Osmanlı İmparatorluğu'nda Cizye (Baş Vergisi). *Bellekten*, Türk Tarih Kurumu. 8(32), 599-652.
- Özyüksel, M. (1985). İmparatorluk ve Cumhuriyet Dönemlerinde Gelir, Gider, Servet Vergileri. *Uludağ Üniversitesi İktisat ve İdari Bilimler Dergisi*, 6(1), 51-68.
- Pearce, E. (1993, Nisan 19). The Prophet of Private Profit. *The Guardian*. <https://www.theguardian.com/politics/1993/apr/19/thinktanks.uk> adresinden 10 Eylül 2023 tarihinde alınmıştır.
- Rosen, H. S. ve Gayer, T. (2023). *Kamu Maliyesi*. (M. Sakal ve M. Karadeniz, Çev.). Eğitim Yayınevi.
- Roth, P. (2016). *Die Steuergeschichte des Römischen Reiches*. Diplomica Verlag GmbH.
- Rothbard, M. N. (1995). *Making Economic Sense*. Ludwig von Mises Institute.
- Samuelson, P. A. (1947). *Foundations of Economic Analysis*. Harvard University Press.
- Sandmo, A. (1976). Optimal Taxation. *Journal of Public Economics*, 6, 37-54.
- Sansonetti, P., Hostettler, D. ve Fünfschilling, A. (2011). Lump-sum or Forfait Taxation: A Reform Driven by Pragmatism. Schellenberg Wittmer, Attorneys at Law. https://www.swlegal.com/media/filer_public/2f/65/2f6539c9-6594-48f6-bbd4-829b7926ad0f/nl_sw_1110e.pdf adresinden 11 Ekim 2023 tarihinde alınmıştır.
- Savaşan, F. (2017). *Piyasa Başarısızlığından Devletin Başarısızlığına Kamu Ekonomisi* (7. Baskı). Dora Yayınları.
- Schottenhammer, A. (2002). *Das songzeitliche Quanzhou im Spannungsfeld zwischen Zentralregierung und maritimem Handel: Unerwartete Konsequenzen des zentralstaatlichen Zugriffs auf den Reichtum einer Küstenregion* (Vol. 80). Franz Steiner Verlag.
- Shaw, S. J. (1975). The Nineteenth-Century Ottoman Tax Reforms and Revenue System. *International Journal of Middle East Studies*, 6(4), 421-459. <https://www.jstor.org/stable/162752>
- Smith, A. (1776). *Wealth of Nations*. University of Chicago Bookstore (2005).
- Tam, H. (2004). The Humean Critique Of Lump Sum Taxation (Or The Implausibility Of Pure Lump Sum Taxes In Autocracy). *Public Choice*, 118(1/2), 61-76. <https://doi.org/10.1023/B:PUCH.0000013800.88314.34>
- Yurt Dışına Çıkış Hakkında Kanun İle Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun, Kanun No: 5597, RG. 23.3.2007, 26471.